

Sygn. akt SDI 25/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Przemysław Kalinowski (sprawozdawca)

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Anna Kuras

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych Krzysztofa Bojarczuka,
w sprawie obwinionej **radcy prawnego M. Ś.**,
obwinionej z art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 28 ust. 2
Kodeksu Etyki Radcy Prawnego,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 29 czerwca 2016 r.
kasacji wniesionej przez obrońcę obwinionej
od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych
w W. z dnia 27 stycznia 2016 r.,
zmieniającego orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby
Radców Prawnych z dnia 25 lutego 2015 r.,

**uchyla zaskarżone orzeczenie w części utrzymującej w mocy
orzeczenie o kosztach postępowania Okręgowego Sądu
Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...] z dnia
25 lutego 2015 r., i w tym zakresie przekazuje sprawę Wyższemu**

**Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych do
ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...] orzeczeniem z dnia 25 lutego 2015 r., uznał radcę M. Ś. za winną tego, że działając w imieniu Spółdzielni Mieszkaniowej w [...] w dniu 14 maja 2010 r. wniosła bez zlecenia pozew w sprawie przeciwko A. D. o kwotę 4.527,51 zł, tj. czynu z art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 28 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego stanowiącego załącznik do uchwały nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Kodeksu Etyki Radcy Prawnego i wymierzył obwinionej karę nagany z ostrzeżeniem. Kosztami postępowania w kwocie 2060 zł na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych Sąd I instancji obciążył obwinioną.

Tym samym orzeczeniem – na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. – umorzono postępowanie przeciwko obwinionej w części dotyczącej pozostałych zarzuconych jej czynów polegających na tym, że:

1. w dniu 3 lutego 2010 r. działając w imieniu Spółdzielni Mieszkaniowej w [...] wniosła bez zlecenia pozwy w sprawach przeciwko: A. D. o zapłatę kwoty 2373,85 zł wraz z ustawowymi odsetkami, M. S., H. S. i P. G. o zapłatę kwoty 3021,32 wraz z ustawowymi odsetkami, R. L. i E. L. o zapłatę kwoty 2814,10 wraz z ustawowymi odsetkami;
2. w okresie od dnia 8 stycznia 2010 r. do dnia 26 stycznia 2011 r. zaniechała wydania Spółdzielni Mieszkaniowej w [...] dokumentów uzyskanych w związku z prowadzeniem spraw sądowych z powództwa tej Spółdzielni po zakończeniu stosunku prawnego na podstawie, którego prowadziła te sprawy.

Powyższe rozstrzygnięcie zaskarżyła obwiniona radca M. Ś. zarzucając rażące naruszenie prawa materialnego w postaci art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 28 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, które miało polegać na bezzasadnym uznaniu, że przypisane jej zachowanie wyczerpało znamiona deliktu dyscyplinarnego. Ponadto, skarżąca zarzuciła naruszenie dyrektywy wynikającej z treści art. 5 § 2 k.p.k. oraz ograniczenie jej prawa do obrony, do czego miało dojść w wyniku nieuwzględnienia zgłoszonych przez nią wniosków dowodowych,

a także dokonanie błędnych ustaleń faktycznych w odniesieniu do szkody poniesionej przez spółdzielnię.

W odwołaniu obwinionej zakwestionowano także wymiar kary orzeczonej przez Sąd I instancji i wysokość kosztów postępowania, którymi ją obciążono. W tym ostatnim zakresie, skarżąca wniosła o szczegółowe sprecyzowanie i uzasadnienie wydatków, które złożyły się na zszadzoną od niej kwotę.

W konkluzji środka odwoławczego skarżąca wniosła alternatywnie o uniewinnienie jej od popełnienia zarzucanego czynu, umorzenie postępowania z powodu przedawnienia karalności czynu, ewentualnie uznanie czynu za znikomo szkodliwy społecznie i umorzenie postępowania na podstawie art. 1 § 2 k.k.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych orzeczeniem z dnia 27 stycznia 2016 r., uchylił pkt 2 orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych i umorzył postępowanie co do czynu przypisanego tym rozstrzygnięciem z powodu przedawnienia karalności, a w pozostałym zakresie zaskarżone orzeczenie utrzymał w mocy. Kosztami postępowania odwoławczego obciążono Krajową Izbę Radców Prawnych.

To ostatnie rozstrzygnięcie zostało zaskarżone kasacją wniesioną w imieniu obwinionej w części utrzymującej orzeczenie Sądu I instancji o obciążeniu obwinionej kosztami postępowania. W nadzwyczajnym środku zaskarżenia podniesiono zarzut naruszenia art. 70⁶ ust. 1 i 2 ustawy o radcach prawnych, które miało polegać na utrzymaniu w mocy orzeczenia Sądu I instancji w części dotyczącej obciążenia obwinionej kosztami postępowania na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...], pomimo umorzenia - z powodu przedawnienia - postępowania o czyn przypisany tym orzeczeniem. W myśl bowiem powołanego przepisu – obwiniony ponosi koszty postępowania jedynie w razie ukarania.

Jako drugi zarzut powołano rażące naruszenie prawa materialnego przez „*brak w uzasadnieniu orzeczenia przyczyn i motywów utrzymania w mocy orzeczenia Sądu I instancji*”.

W konkluzji kasacji, jej autor wniósł o zmianę orzeczenia sądu odwoławczego w zaskarżonej części przez uchylenie pktu III orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w [...].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obwinionej M. Ś. okazała o tyle skuteczna, że doprowadziła do uchYLENIA orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 27 stycznia 2016 r., w zaskarżonej części, tj. w odniesieniu do rozstrzygnięcia o utrzymaniu w mocy orzeczenia Sądu I instancji dotyczącego obciążenia obwinionej M. Ś. kosztami postępowania w kwocie 2060 zł na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych. W tym bowiem zakresie zarzuty zamieszczone w kasacji są – co do zasady – słuszne. Inaczej należało natomiast ocenić wniosek skarżącego co do tzw. orzeczenia następczego – o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

W sprawach z oskarżenia publicznego, jeżeli nie dojdzie do skazania oskarżonego lub warunkowego umorzenia postępowania - koszty całego procesu ponosi co do zasady Skarb Państwa (art. 627 k.p.k., art. 629 k.p.k., art. 630 k.p.k.). Natomiast w sprawach dyscyplinarnych dotyczących przedstawicieli zawodów prawniczych zagadnienie obowiązku ponoszenia kosztów postępowania dyscyplinarnego jest regulowane w poszczególnych ustawach ustrojowych. W ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (j.t. Dz. U. 2016, poz. 233 – dalej powoływana, jako u.r.p.) w art. 70⁶ - w ust. 1 ustawodawca przesądził, że koszty postępowania dyscyplinarnego prowadzonego w odniesieniu do radców prawnych mają charakter zryczałtowany. Natomiast w ust. 2 tego przepisu regulującym zasady ponoszenia tych kosztów ukształtowano reguły odmienne niż te, które obowiązują na gruncie kodeksu postępowania karnego, co – w odniesieniu do tej kwestii – nadaje im status unormowania szczególnego. W zdaniu pierwszym omawianej jednostki redakcyjnej zawarto jako regułę obowiązek ponoszenia przez obwinionego kosztów postępowania dyscyplinarnego zakończonego jego ukaraniem. Natomiast sposób rozstrzygania o kosztach postępowania dyscyplinarnego we wszystkich „pozostałych przypadkach”, a zatem, gdy nie dochodzi do ukarania obwinionego radcy prawnego – określa zdanie drugie w/w przepisu. Obowiązek ponoszenia tych kosztów został rozdzielony w ten sposób, że koszty dochodzenia i koszty postępowania przed sądem I instancji pokrywa właściwa okręgowa izba radców prawnych, a koszty postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym – Krajowa Izba Radców Prawnych.

Odnosząc się do samej istoty skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie przypomnieć trzeba, że Sąd I instancji skazał obwinioną radcę M.Ś. za jeden spośród

kilku zarzucanych jej czynów. Zatem, obciążenie jej kosztami postępowania – na tym etapie procesu dyscyplinarnego – pozostawało w bezpośredniej relacji z tym właśnie rozstrzygnięciem. Sąd odwoławczy z kolei uchylił orzeczenie o skazaniu obwinionej, co – w świetle dyspozycji art. 70⁶ ust. 2 u.r.p. – pozbawiło orzeczenie Sądu I instancji o kosztach postępowania zakotwiczenia zarówno w rozstrzygnięciu o winie, jak i w obowiązujących regulacjach prawnych. Stosownie bowiem do dyrektywy zawartej w powołanym wyżej przepisie obwiniony jest zobowiązany do ponoszenia kosztów postępowania dyscyplinarnego jedynie w razie ukarania. Zatem, tylko w wypadku przypisania obwinionemu radcy prawnemu winy i wymierzenia kary powstaje prawna możliwość obciążenia go kosztami postępowania dyscyplinarnego. Taka właśnie sytuacja zaistniała na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, kiedy to Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych wydawał swoje rozstrzygnięcie. Jednak uchylenie orzeczenia skazującego radcę M. Ś. i umorzenie przez sąd odwoławczy postępowania z powodu przedawnienia również w tej części, zmieniło sytuację także w części dotyczącej obowiązku ponoszenia kosztów postępowania. Odnosnie kosztów za drugą instancję Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych trafnie uznał, że ponosi je Krajowa Izba Radców Prawnych. Korporacyjne postępowanie dyscyplinarne zakończyło się bowiem umorzeniem na etapie drugoinstancyjnym z powodu wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej, ale doszło do tego w wyniku uwzględnienia jednego z zarzutów sformułowanych w odwołaniu wniesionym przez obwinioną. W wyniku orzeczenia Sądu II instancji radca M. Ś. przestała już być osobą ukaraną, wobec czego nie może ponosić kosztów postępowania dyscyplinarnego. W zakresie uregulowań dotyczących ponoszenia ciężaru kosztów postępowania odwoławczego ustawodawcy znane są tylko dwa warianty, tj. kiedy środek odwoławczy nie został uwzględniony, a więc doszło do prawomocnego ukarania obwinionego oraz „pozostałe przypadki” – w rozumieniu art. 70⁶ ust. 2 zd. drugie u.r.p. Ten ostatni przepis wyraźnie reguluje kwestię ponoszenia kosztów poszczególnych etapów postępowania dyscyplinarnego toczącego się wobec radcy prawnego. We wszystkich innych niż ukaranie obwinionego wypadkach zakończenia postępowania dyscyplinarnego następuje podział kosztów tego postępowania pomiędzy instytucje samorządu radcowskiego. W konsekwencji, nadal aktualny pozostaje pogląd, że w wypadku umorzenia postępowania z powodu przedawnienia karalności czynu orzeczenie o kosztach zamieszczone w wyroku sądu odwoławczego powinno obejmować nie tylko koszty postępowania odwoławczego, ale wszystkie koszty procesu, niezależnie od rozstrzygnięcia o kosztach zawartego w

wyroku sądu I instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2011 r. V KK 272/11).

W niniejszej sprawie, sąd odwoławczy nie zrealizował tej części dyrektywy, która zawarta jest w art. 70⁶ ust. 2 zd. drugie u.r.p. Z jednej strony uchylił orzeczenie Sądu I instancji co do czynu przypisanego obwinionej i umorzył z powodu przedawnienia postępowanie o ten czyn, za który obwiniona została ukarana przez Sąd I instancji, a z drugiej utrzymał w mocy orzeczenie tegoż sądu w zakresie obciążenia obwinionej kosztami postępowania dyscyplinarnego związanego z czynem, co do którego orzeczenie pierwszoinstancyjne zostało uchylone a postępowanie zostało umorzone.

Trafnie zatem w skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisu art. 70⁶ ust. 1 i 2 powołanej ustawy, do czego miało dojść w wyniku utrzymania w mocy orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w [...] w części dotyczącej obciążenia radcy M. Ś. kosztami postępowania za pierwszą instancję.

Zasadny okazał się również drugi z zarzutów zawartych w nadzwyczajnym środku zaskarżenia. Wprawdzie jego autor błędnie określił naruszeniem prawa materialnego podnoszone w skardze uchybienie w postaci braku podania przyczyn i motywów utrzymania w mocy orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych i nie wskazał żadnego przepisu, który miałby zostać w ten sposób obrażony, ale ta nieporadność w formułowaniu kasacji nie może przysłonić realnie istniejącej sytuacji procesowej. Samo bowiem uchybienie zostało – przynajmniej formalnie – prawidłowo zidentyfikowane i wskazane w nadzwyczajnym środku zaskarżenia. Zauważyć przy tym trzeba, że przepis art. 62³ u.r.p. określający podstawy kasacyjne, nie zawiera obowiązku wykazania istotnego wpływu zarzucanego uchybienia na treść rozstrzygnięcia. Przyznać zatem należy, że doszło do rażącego naruszenia prawa procesowego, kształtującego wymagania obowiązujące w odniesieniu do reguł kontroli odwoławczej (art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k.), gdyż w rzeczywistości sąd odwoławczy nie ustosunkował się w żaden sposób do zarzutu postawionego przez obwinioną w odwołaniu, w którym wprost podniosła kwestię obciążenia jej kosztami postępowania pierwszoinstancyjnego i kwestionowała ich wysokość oraz zarzucała brak wykazania i uzasadnienia poniesionych wydatków. Niezależnie zatem od tego, że obecnie przepis art. 70⁶ ust. 1 u.r.p. deklaruje, iż koszty postępowania dyscyplinarnego mają charakter zryczałtowany (zostały określone w uchwale Krajowej Rady Radców Prawnych nr 86/IX/2015 z dnia 20 marca 2015 r. w sprawie określenia wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania

dyscyplinarnego), stosownie do dyspozycji art. 433 § 2 k.p.k., sąd odwoławczy ma obowiązek ustosunkować się do wszystkich zarzutów zamieszczonych w odwołaniu, a zgodnie z regułą wynikającą z art. 457 § 3 k.p.k., powinien przedstawić argumenty, które zdecydowały o tym, że poszczególne zarzuty zostały uznane za zasadne lub bezzasadne. W realiach procesowych tej sprawy zagadnienie powyższe ma tym większe znaczenie, że na etapie postępowania przed Sądem I instancji obowiązywała jeszcze poprzednia treść art. 70⁶ ust. 1, zgodnie z którą wysokość kosztów postępowania dyscyplinarnego nie była określona ryczałtowo (art. 6 ustawy z dnia 7 listopada 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. z 2014 r., poz. 1778). Tym bardziej więc brak jakiejkolwiek wypowiedzi Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w sytuacji, gdy obwiniona kontestowała wysokość i sposób ustalenia tych kosztów, w sposób oczywisty i rażąco naruszał dyrektywy wynikające z powołanych wyżej przepisów. Prawidłowe rozpoznanie zarzutu postawionego w tym względzie mogło realnie spowodować orzeczenie sądu odwoławczego o innej treści.

Nawet przy takiej ocenie zarzutów sformułowanych w nadzwyczajnym środku zaskarżenia, nie było jednak podstaw do uwzględnienia w całości wniosku zamieszczonego w skardze kasacyjnej, postulującego zmianę orzeczenia w zaskarżonym zakresie, polegającą na uchyleniu punktu III orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w [...] w części dotyczącej obciążenia radcy M.Ś. kosztami postępowania za pierwszą instancję. Stosownie bowiem do dyspozycji przepisu art. 537 §1 k.p.k., wyznaczającego zakres orzekania przez Sąd kasacyjny, w wyniku uwzględnienia kasacji następuje uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości lub w części. Natomiast zgodnie z § 2 tego przepisu – po uchyleniu orzeczenia Sąd Najwyższy przekazuje sprawę właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania albo umarza postępowanie, a jeżeli skazanie było oczywiście niesłuszne – uniewinnia oskarżonego. Krąg orzeczeń następczych sądu kasacyjnego jest zatem wyraźnie określony. W tej sprawie przedmiotem postępowania jest już wprawdzie jedynie kwestia rozstrzygnięcia co do obowiązku ponoszenia kosztów postępowania, ale do wydania orzeczenia w tym względzie obliguje przepis art. 626 § 1 k.p.k. Stąd też nie jest wystarczające samo uchylenie zaskarżonej części orzeczenia sądu odwoławczego dotyczącego tej materii, a potencjalnie nawet orzeczenia Sądu I instancji – bez wydania tzw. orzeczenia następczego. Niezbędne jest bowiem pozytywne rozstrzygnięcie w tej materii przez wydanie orzeczenia

określającego kto ponosi koszty postępowania dyscyplinarnego w części w jakiej dotychczas nie określono adresata tego obowiązku.

Nie wchodzi zatem w grę umorzenie postępowania w tym zakresie, a wobec braku rozpoznania zarzutu odwoławczego dotyczącego tej materii - obowiązkiem sądu odwoławczego będzie zajęcie stanowiska w tej kwestii.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

kc